

**Az interszex emberek védelme
Európában**
**Eszközkészlet jogalkotóknak és szakpolitikai
döntéshozóknak**

Dan Christian Ghattas

**ELLENŐRZŐ
LISTA**

**Az Európai Unió
támogatásával**

Ennek a kiadványnak a megjelenését az Európai Unió Jogok, Egyenlőség és Állampolgárság programja (2014-2020) támogatta. Ennek a kiadványnak a tartalma kizárólag az ILGA-Europe nézeteit tükrözi, és teljes mértékben az ő felelősségük. Az Európai Unió nem vállal felelősséget a kiadvány tartalmáért.

This publication has been produced with the financial support of the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020. The contents of this publication are the sole responsibility of ILGA-Europe and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Az intersex emberek TESTI INTEGRITÁSÁNAK védelme	4
2. Az intersex emberek védelme a diszkriminációtól AZ ÉLET MINDEN TERÜLETÉN	4
3. EGÉSZSÉGÜGY	5
4. OKTATÁS	6
5. GYŰLÖLETBŰNCSELEKMÉNY ÉS GYŰLÖLETBESZÉD	7
6. A SZÜLETÉSI NEM NYILVÁNTARTÁSBA VÉTELE	7
7. A NEM HIVATALOS ELISMERÉSE	7
8. IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSHOZ ÉS JOGORVOSLATHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS	8
9. ADATGYŰJTÉS: a kutatási hiányosságok kezelése	8
10. FINANSZÍROZÁS – A fenntarthatóság megteremtése	8

1. Az interszex emberek TESTI INTEGRITÁSÁNAK védelme

Annak érdekében, hogy biztosítsák az interszex emberek egészséghez, önrendelkezéshez és testi integritáshoz való jogát, az államoknak olyan törvényeket kell meghozniuk, amelyek egyértelműen

- tiltanak minden visszafordíthatatlan sebészi és egyéb beavatkozást, a sürgősségi beavatkozásokat kivéve, amelyhez az interszex személy nem adta személyes, önkéntes, teljes körű tájékoztatáson alapuló beleegyezését
- megfelelő jogi szankciókat vezetnek be az olyan egészségügyi szakemberekkel szemben, akik bármely olyan visszafordíthatatlan, nem sürgősségi sebészi és/vagy egyéb beavatkozást hajtanak végre, amely egyébként halasztható lenne
- Független munkacsoportot hoznak létre, amelyben egyenlő arányban vesznek részt emberi jogi szakértők, interszex tapasztalati szakértők, pszichoszociális szakemberek és egészségügyi szakemberek, és amely áttekinti és átdolgozza a meglévő kezelési protokollokat
- lefektetik az érzékeny szakértői¹ tanácsadáshoz való jogot az interszex emberekkel való munkában gyakorlott szolgáltatókkal
- kiterjesztik az egészségügyi dokumentumok megtartásának idejét legalább 40 évre
- kiterjesztik a sebészi és/vagy egyéb beavatkozások elévülési idejét legalább 20 évre, és ezek elévülési idejét felfüggesztik legalább az érintett személy 21 éves koráig
- engedélyezik az érett kiskorúakon végrehajtott, visszafordítható vagy visszafordíthatatlan sebészi és/vagy egyéb beavatkozásokat, amennyiben ezekhez az érett kiskorú személyes, teljes körű tájékoztatáson alapuló beleegyezését adja
 - Előírják egy független harmadik fél jelenlétét az eljárás során annak érdekében, hogy garantálja a beleegyezési alapelvek betartását
- jogilag kötelezik az egészségügyi szakembereket arra, hogy:
 - A személyt átfogóan tájékoztassák a kezelésről, beleértve annak alternatíváit is, valamint a kockázatokról és a lehetséges hosszú távú hatásokról és következményekről, az aktuális egészségügyi információk szerint
 - Részletes jegyzőkönyvet vezessenek a beteggel és annak szülőjével/szüleivel vagy gondviselőjével/gondviselőivel folytatott konzultációról
- megszüntetik az interszex emberek nemi szerveit megcsonkító eljárások finanszírozását az állami- és magánegészségügyben
- Gondoskodnak róla, hogy az állami- és magánszektorban alkalmazott szabályozás és eljárások megfeleljenek az állami védelmi és antidiszkriminációs szabályozásnak

2. Az interszex emberek védelme a diszkriminációtól AZ ÉLET MINDEN TERÜLETÉN

- megnevezik a „biológiai nemi jegyek” kategóriát mint védett tulajdonságot minden meglévő és jövőbeni antidiszkriminációs törvényben és rendelkezésben, valamint a gyűlölet-bűncselekményekre és gyűlöletbeszédre vonatkozó törvényekben és rendelkezésekben. A „biológiai nemi jegyek” kategóriának:

¹ A 2015-es máltai törvény szövegéből átvett „érzékeny szakértő” olyan személyt jelöl, akinek képzésében a szakértői tevékenység mellett az érzékenységre is hangsúlyt fektettek a témára szabott képzési programok keretében.

- Egyértelműen megnevezve szerepelnie kell minden esélyegyenlőségi és antidiszkriminációs törvényben és rendelkezésben
- Egyértelmű védelmet kell biztosítani a foglalkoztatás, termékekhez és szolgáltatásokhoz (beleértve a lakhatáshoz) való hozzáférés és az előítéletes alapú erőszak területén
- Egyértelmű védelmet kell biztosítani a diszkrimináció ellen a szociális védelem területén, beleértve a társadalombiztosítást, az egészségügyet, valamint a munkavállalói és munkáltatói szervezetekben való tagsággal és részvétellel járó előnyöket
- Biztosítani kell, hogy az elévülési időt annak figyelembevételével állapítják meg, hogy a diszkrimináció áldozatának mennyi időre van szüksége a diszkrimináció hatásán túljutni
- általános tudatosító intézkedéseket foganatosítanak a nagyközönség felé
- kötelező emberi jogi alapú képzést írnak elő az interszex emberekről és a velük kapcsolatos témákról az alábbi területeken dolgozó szakemberek számára:
 - Egészségügy, beleértve az orvosokat, bábákat, pszichológusokat és az egészségügyi szektor egyéb dolgozóit (pl. kórházi recepciósok)
 - Mentálhigiénés és tanácsadó szolgálatok
 - oktatás
 - bűnüldözés
 - idősgondozás
 - tanárok, szociális munkások, iskolapszichológusok és iskolai személyzet
 - szakszervezetek és üzemi tanácsok
 - tisztiorvosok és üzemorvosok

3. EGÉSZSÉGÜGY

Az alábbi jogok megteremtése:

- az ahhoz való jog, hogy a személy a fizikai szükségleteinek megfelelő kezelést kapja meg, függetlenül a hivatalos dokumentumaiban szereplő nemétől
- az ahhoz való jog, hogy a nemzeti egészségbiztosítás a személy élete végéig fedezze az olyan gyógyszereknek a költségét, amelyeket a személynek a biológiai nemi jegyein végrehajtott sebészi és/vagy egyéb beavatkozások eredményeképpen kell szednie
- az ahhoz való jog, hogy a személy bármely kezelés finanszírozására jogosult legyen, függetlenül a hivatalos dokumentumaiban szereplő nemétől
- az összes érintett személynek és családjának a pszichológiai tanácsadáshoz és támogatáshoz való jog
- az interszex nemiszerv-csonkító műtétek (IGM) áldozatainak a helyreállító kezeléshez való hozzáférés joga
- Az orvosi dokumentumokhoz való hozzáférés joga

Az alábbi intézkedések megtétele:

- pszichoszociális és sorstársi támogatás biztosítása az interszex embereknek és családtagjaiknak
- Szakértő interszex sorstárs tanácsadás létrehozása (megfelelően képzett interszex segítőkkel)

- az interszex emberek és a velük kapcsolatos témák bevétele a tananyagba az orvosképzésben és minden egészségügyi képzésben
- Az interszex emberekkel kapcsolatos pozitív és megerősítő információk bevétele a leendő szülőket megcélzó tájékoztató anyagokba

4. OKTATÁS

A legfontosabb további intézkedések lehetnek az interszex diákok védelmében:

- támogató rendszer kialakítása a sérülékeny helyzetben levő diákok támogatására, amely konkrétan figyelembe veszi az interszex diákokat és igényeiket
- csoportonként lebontott adatok gyűjtése az iskolai erőszakról és zaklatásról (bullying)
- monitorozási és értékelő eszközök kialakítása az iskola inkluzivitásának felmérésére
- az interszex emberek és a biológiai nem bináris modelljét megkérdőjelező jelenségek beépítése a tananyagba, tankönyvekbe és oktatási anyagokba pozitív és megerősítő módon
- olyan iskolai szabályozás kialakítása, amely
 - Explicit módon védi az interszex / eltérő biológiai nemi jegyekkel élő diákokat
 - Magában foglalja az interszex diákokkal kapcsolatos alapvető információkat
 - Egyértelműen tiszteletben tartja minden diák ahhoz való jogát, hogy nyíltan beszélhessen nemi identitásáról, önkifejezéséről és biológiai nemi jegyeiről, illetve kifejezhesse azokat
 - Az iskolai erőszak kategóriájába sorolja a sértő nyelvhasználatot
 - Kiterjed az iskolában, az iskola területén, az iskola által szervezett események és programok során kifejtett viselkedésre, valamint az iskolában, az iskola területén, az iskola által szervezett események és programok során, az iskolai számítógépeken, hálózatokon, internetes fórumokon és levelezőlistákon történő elektronikus kommunikációra
 - Alacsony küszöbű pszichológiai és szociális támogatást biztosít az interszex diákoknak
 - Egyértelműen rendelkezik arról, hogy az interszex diákok számára kérésre speciális megoldásokat lehessen eszközölni a nemileg szegregált helyiségek, például mosdók és öltözők, használatával kapcsolatban
 - Ösztönzi az iskolát, hogy egyszemélyes mosdókat alakítson ki, amelyek nemtől függetlenül használhatók, és ezek kialakítását építse be az építési vagy újjáépítési tervekbe
 - Lehetővé teszi, hogy a diákok a testnevelésórákon és sporttevékenységekben, beleértve a versenysportokat is, nemi identitásuknak megfelelően vehessenek részt
 - Ösztönzi az iskolákat, hogy vizsgáljanak felül minden nemi alapú helyiséget, tevékenységet, szabályt, irányelvet és gyakorlatot annak érdekében, hogy ezek megfeleljenek az egyenlő bánásmód követelményének
 - Egyértelműen kötelezi az iskolai dolgozókat, hogy a diákokra az általuk preferált nevet és nemileg jelölt szavakat használják, függetlenül attól, hogy ezek szerepelnek-e a diák hivatalos dokumentumaiban
 - Kötelezi az iskolát, hogy amennyiben az egy diák hivatalos nevének vagy nemének megváltozásáról hivatalos dokumentumokat kap, ezeket a változásokat az iskolai dokumentációba is vezesse át.

5. GYŰLÖLETBŰNCSELEKMÉNY ÉS GYŰLÖLETBESZÉD

Annak érdekében, hogy szembesájljunk mindazokkal a verbális és fizikai viselkedésekkel, amelyek az interszex emberekkel szemben gyűlöletet és diszkriminációt generálnak, terjesztenek vagy hirdetnek, fontos meghozni az alábbi intézkedéseket:

- bevenni a gyűlöletbeszédre és gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó meglévő törvényekbe és szabályozásba a „biológiai nemi jegyek” védett tulajdonságot
- tiltani az interszexfób gyűlöletbeszédet a médiában, beleértve az internetet is
- feltüntetni az interszex embereket mint védett csoportot a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó szabályozásba és intézkedésekbe
- monitorozni az interszexfób gyűlöletbeszédet és gyűlölet-bűncselekményeket
- védőintézkedéseket hozni az interszexfób gyűlöletbeszéd és gyűlölet-bűncselekmények megelőzésére, és értékelni ezeket
- értékelni az interszex emberek inklúziójára irányuló meglévő intézkedéseket

6. A SZÜLETÉSI NEM NYILVÁNTARTÁSBA VÉTELE

Amennyiben születéskor anyakönyvezik a gyermek nemét, biztosítani kell, hogy a lehetséges opciók tükrözzék az emberiség biológiai és társadalmi nemi sokszínűségét. Az államoknak az alábbiakat kell tenniük ennek érdekében:

- törvényileg, még a gyermek megszületése előtt tájékoztassák a szülőket az anyakönyvezési lehetőségekről
- hozzanak létre három (férfi, nő és nem-bináris vagy annak megfelelő) nemi kategóriát az anyakönyvezéshez, és ezeket ne kössék előzetes orvosi szakvéleményhez vagy diagnózishoz
- engedélyezzék a nemileg semleges utóneveket (és ne kötelezzék a szülőket arra, hogy ilyenkor második vagy harmadik névként nemileg jelöltet adjanak)
 - Engedélyezzék a nemileg semleges családneveket (ahol releváns)
- engedélyezzék a nem anyakönyvezésének elhalasztását akkorra, mikor a gyermek már elég érett ahhoz, hogy maga is részt vegyen a döntésben
- engedélyezzék a nem megjelölése nélküli születési anyakönyvi kivonatot
- engedélyezzék a gyermek személyi azonosító dokumentumaiban a F, N vagy X nemi kategóriák használatát, amennyiben a gyermeket nem-binárisként (vagy ennek megfelelő kategóriában) anyakönyvezték, illetve tegyék lehetővé a „nem meghatározott” vagy nemi megjelölés nélküli dokumentumokat (ahol a „neme” kategóriát üresen hagyják vagy a „nem meghatározott” szerepel benne)

7. A NEM HIVATALOS ELISMERÉSE

Lásd a Transgender Europe 2016-os árfogó „A nem jogi elismerése Európában” című eszközkészletét és ellenőrző listáját.²

² <https://tgeu.org/wp-content/uploads/2017/02/Toolkit16LR.pdf>

8. IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSHOZ ÉS JOGORVOSLATHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS

A 2013-as Máltai Nyilatkozat, amely felsorolja a nemzetközi interszex közösség közös követeléseit, az alábbi felhívást intézi az államokhoz:

- ismerjék fel, hogy az interszex emberek medikalizációja és megbélyegzése súlyos traumát és mentálhigiénés problémákat okoz
- megfelelően ismerjék el a múltban az interszex embereknek okozott szenvedést és igazságtalanságokat
- biztosítsák a megfelelő jogorvoslatot, helyreállító eljárásokat, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést és az igazsághoz való jogot.

9. ADATGYŰJTÉS: a kutatási hiányosságok kezelése

Vannak bizonyos paraméterek, amelyeknek figyelembevételével használhatóbb kutatási eredményeket kaphatunk az interszex emberekről és amelyek segíthetik a célzott kutatási megközelítések kidolgozását:

- Az interszex emberekkel kapcsolatos kutatások a tapasztalatokra, ne az identitásra alapozzanak
- Az interszex embereket ne csak az LGBTI emberek alcsoportjaként kutassák, hanem önálló csoportként; fontos az adatok szétválogatása
- A kutatók dolgozzanak együtt interszex emberek által vezetett szervezetekkel és interszex önszolgáltató csoportokkal
- A kutatók konzultáljanak interszex aktivistákkal és szervezetekkel a kérdőívek kialakításával, TOVÁBBÁ az adatok elemzésével és kontextusba helyezésével kapcsolatban

10. FINANSZÍROZÁS – A fenntarthatóság megteremtése

Az OII Europe és az ILGA-Europe, a fent említett finanszírozási jelentésekhez kapcsolódóan felszólítja az államokat, hogy:

- finanszírozzák az interszex emberek által vezetett munkát
- nyújtsanak rugalmas és stabil finanszírozást az interszex szervezeteknek és csoportoknak
- Nyújtsanak megfelelő finanszírozást a fizetett alkalmazottaknak
- fektessenek be traumakezelő és kiégést megelőző tevékenységekbe
- fektessenek be az interszex szervezetek és csoportok szervezeti megerősítésébe
- Támogassák az interszex aktivistákat a közösségépítő és országos szintű munkában
- érzékenyítsék a finanszírozó intézményeket és személyeket az interszex problémákra
- csökkentsék azokat a korlátokat, amelyek miatt az interszex csoportok nehezebben találnak és pályáznak meg támogatást
- fektessenek be olyan interszex emberek által vezetett projektekbe, amelyek képzéseket nyújtanak egészségügyi és más szakemberek számára
- Fektessenek be interszex önszolgáltató csoportokba, különösen olyanokba, amelyek a depatologizációt és az emberi jogi megközelítést képviselik